

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om oljeskyddsfonden

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en ändring av lagen om oljeskyddsfonden så, att det blir möjligt att av fondens medel betala ersättning för kostnader för sanering av mark som förorenats av olja. Förutsättningen för att ersättning skall beviljas är att den som orsakat föroreningen inte kunnat identifieras eller att han är insolvent samt att innehavaren av det förorenade området inte skäligen kan förpliktas att svara för saneringen. Ersättningen skall beviljas efter prövning.

Lagen om ändring av lagen om oljeavfallsavgift trädde i kraft den 1 januari 1997. Enligt denna kan en del av de medel som

influtit i oljeavfallsavgifter årligen över statsbudgeten överföras till oljeskyddsfonden. Beslut om de medel som överförs fattas årligen. För att denna överföring inte skall inverka på insamlingen av oljeskyddsavgiften föreslås att övre gränsen för oljeskyddsfondens kapital höjs från nuvarande 20 miljoner mark till 40 miljoner mark och undre gränsen från 10 miljoner mark till 20 miljoner mark.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Lagen om oljeskyddsfonden (379/1974) trädde i kraft i början av år 1975. Den har sedermera ändrats många gånger, och de senaste ändringarna gjordes 1995. Lagen innehåller bestämmelser om en oljeskyddsavgift, om hur denna skall uppbäras till oljeskyddsfonden och om betalning av ersättningar av oljeskyddsfondens medel.

Till oljeskyddsfonden uppbärs en oljeskyddsavgift på 2,20 mark för varje fullt ton olja som importeras till eller transiteras genom Finland. Uppbörderna av oljeskyddsavgifter upphör, då fondkapitalet har stigit till 20 miljoner mark. Uppbörderna inleds på nytt, då fondkapitalet har sjunkit till mindre än 10 miljoner mark.

Ur oljeskyddsfonden betalas ersättning för sådana oljeskador på land och för kostnader för bekämpningen av dem som avses i lagen om bekämpande av oljeskador som uppkom-

mer på land (378/1974) och i lagen om förhindrande av vattens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979). I 5 § lagen om oljeskyddsfonden ingår detaljerade stadganden om vilka kostnader som kan ersättas ur fonden. Beslut om ersättningarna fattas av fondens direktion som består av representanter för de statliga myndigheterna, kommunerna, natur- och miljövårdsorganisationerna samt för oljebranschen.

Ur oljeskyddsfonden betalades år 1995 inalles 31,7 miljoner mark i ersättningar. Av detta användes 30,5 miljoner till ersättningar för kostnader för anskaffning av materiel för bekämpning av oljeskador och till att upprätthålla beredskap för oljebekämpning. Ersättningen för kostnaderna för egentlig oljebekämpning uppgick sammanlagt till 1,2 miljoner mark.

Bestämmelser om markförorening och om rengöring av förorenade områden ingår i avfallslagen (1072/1993). Ansvaret för rengöringen av förorenade områden ankommer enligt lagens 23 § i första hand på den som

orsakat föroreningen och i andra hand, under de förutsättningar om vilka lagen bestämmer, på innehavaren av det förorenade området. Om denne inte skäligen kan förpliktas att rengöra området, övergår ansvaret för rengöringen på kommunen. Under de förutsättningar om vilka bestäms i 35 § avfallslagen kan den regionala miljöcentralen inom ramen för budgeten i form av statliga avfallshanteringsarbeten utföra eller låta utföra rengöringen eller på annat sätt delta i kostnaderna.

Det är skäl att observera att största delen av de kända fallen av markförorening har inträffat innan avfallslagen trädde i kraft den 1 januari 1994. På dylika fall tillämpas enligt 11 § avfallslagen de bestämmelser som tidigare var i kraft. Eftersom den gamla lagen om avfallshandling (673/1978) inte innehöll bestämmelser om markförorening, är frågan om vem som skall svara för saneringen av förorenade områden och särskilt om kommunens ansvar rätt oklar. Då uttryckliga bestämmelser saknas är utgångspunkten den att det är fastighetens innehavare som är skyldig att snygga upp området.

Kostnaderna för rengöringen av oljeförorenad mark har ersatts ur oljeskyddsfondens såsom kostnader för bekämpning av oljeskador i sådana fall då rengöringen direkt anslutit sig till att en oljeskada plötsligt har inträffat, och då den behövts för att återställa omgivningen. Däremot har ersättning av kostnader för rengöring av områden som förorenats under loppet av en lång tid, och där ursprunget till föroreningen varit höljt i dunkel, med stöd av den nuvarande lagen varit en tolkningsfråga. I praktiken har betalning av sådana ersättningar varit något exceptionellt.

1.2. Rengöring av förorenade markområden

Förorening av markgrunden är ett växande miljöproblem. Under de senaste åren har det kommit fram åtskilliga fall av förorening orsakad av olja som sipprat ned i marken. Enligt slutrapporten från det av miljöministeriet tillsatta projektet för inventering och iståndsättning av förorenade markområden (miljöministeriets miljövårdsavdelning, rapport nr 5/1994) förekommer markförorening orsakad av oljeutsläpp och oljehaltigt avfall speciellt kring reparationsverkstäder och bilskrotningsanläggningar, service- och bensin-

stationer, oljelager samt asfalt- och oljegrusstationer. Inalles har det uppdagats inemot ett tusen fall av sådan oljeförorening av marken som kräver sanering. De kostnader som iståndsättningen av dessa områden orsakar det allmänna har uppskattats till ca 200 miljoner mark.

Oljebranschens centralförbund har undersökt behovet av att sätta i stånd gamla bensinstationsfastigheter. Enligt en preliminär uppskattning behövs sanering av marken vid ca 390 av de 700 mackar som redan tagits eller snart kommer att tas ur bruk. Ett avtal om ett iståndsättningsprogram har den 19 november 1996 beretts i samråd mellan oljebranschen, miljöministeriet och Finlands Kommunförbund. Detta avtal skall bl.a. innehålla de principer enligt vilka kostnaderna för saneringsarbetet fördelas mellan oljebranschen och oljeskyddsfonden. Avtalet avses vara giltigt i tio år.

2. De föreslagna ändringarna

Det föreslås att 3 § lagen om oljeskyddsfonden skall ändras så, att uppbörden av oljeskyddsavgiften upphör då oljeskyddsfondens kapital har stigit till 40 miljoner mark. För närvarande ligger denna gräns vid 20 miljoner mark. Också den nedre gräns som bestäms för att uppbörden skall återupptas föreslås bli höjd från nuvarande 10 miljoner mark till 20 miljoner mark. Ändringsbehovet beror på ändringen av 7 § lagen om oljeavfallsavgift (894/1986), som trädde i kraft den 1 januari 1997, enligt vilken en del av de insamlade oljeavfallsavgifterna årligen kan föras över till oljeskyddsfonden. En höjning av övre gränsen för oljeskyddsfondens kapital är nödvändig för att en överföring av oljeavfallsavgiftsmedel till fonden inte skall orsaka onödiga avbrott i uppbörden av oljeskyddsavgiften. Höjningen av nedre kapitalgränsen behövs för att det skall bli möjligt att på sikt planera fondens verksamhet och trygga likviditeten.

Det föreslås att till lagen fogas en ny 5a § som bestämmer om betalning av ersättning för de kostnader som saneringen av ett oljeförorenat markområde orsakar. Att detta som en uttrycklig bestämmelse tas in i lagen framhäver betydelsen av att markgrunden skyddas samt att oljeskyddsfonden har status av ett subsidiärt ersättningsystem. Avsikten är inte att rucka på de principer om ansvaret för sanering av markgrunden om vilka av-

fallslagen bestämmer. Den föreslagna bestämmelsen skulle lösa tolkningsfrågorna vid tillämpningen av den nuvarande lagen på betalning och under vilka förutsättningar, av ersättning för kostnader för sanering av oljeförorenade områden ur oljeskyddsfonden.

Ersättning kan beviljas inte bara för kostnaderna för själva saneringen utan också för kostnader orsakade av att behovet att sanera ett förorenat område undersöks och av planeringen, även om detta inte leder till att området senare saneras. Ersättningen skall vara underställd prövning, och en förutsättning är att den som orsakat föroreningen inte är känd eller att han är insolvent och att ägaren till området inte skäligen kan förpliktas att ombesörja saneringen. Om föroreningen har skett efter att avfallslagen trädde i kraft, alltså efter år 1993, är det enligt avfallslagen kommunen som har ansvaret för saneringen, och på basis av den föreslagna bestämmelsen kan kommunen få ersättning ur oljeskyddsfonden för kostnaderna för utfört saneringsarbete. Ersättning kan också beviljas den regionala miljöcentralen då denna utför eller låter utföra saneringsarbetet som ett statligt avfallshanteringsarbete eller på annat sätt deltar i kostnaderna för rengöringen. Ersättning för de kostnader som orsakas av istandsättningen av sådana fastigheter som inkluderats i programmet för sanering av gamla bensinstationsfastigheter betalas enligt det förfarande i istandsättningsprogrammet som överenskommit med aktiebolaget Oljebranschens Servicecentral, som sköter saneringen.

En ytterligare förutsättning för att ersättning skall beviljas är enligt den föreslagna bestämmelsen att en tillräckligt detaljerad plan över saneringen, dess betydelse ur miljövärdssynvinkel och kostnaderna läggs fram för oljeskyddsfondens direktion. Dessutom kräver saneringen ett avfallstillstånd eller ett annat myndighetsbeslut enligt avfallslagen. Genom förordning bestäms närmare om saneringsplanen och det övriga förfarandet då ersättning söks samt om återindrivning av ersättningen.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

De ändringar som föreslås i lagen om oljeskyddsfonden minskar behovet att använda de anslag som i statsbudgeten anvisats för

miljöarbeten till sanering av oljeförorenade områden. Å andra sidan blir det efter att lagen om oljeavfallsavgift ändrats möjligt att föra över medel som influtit som oljeavfallsavgifter till oljeskyddsfonden. Denna proposition inverkar alltså inte med beaktande av helheten på statens budgetekonomi.

Enligt avfallslagen är det i sista hand kommunerna som svarar för saneringen av förorenade markområden, såvida saneringen inte utförs som statligt avfallshanteringsarbete. Propositionen minskar kommunernas utgifter för saneringen av förorenade markområden till den del som de får ersättning ur oljeskyddsfonden. Det är emellertid svårt att bedöma de totala inbesparingar som detta ger kommunerna, eftersom det inte finns uppgifter om i vilken utsträckning kommunerna utan det ovan avsedda arrangemanget har möjlighet att sanera oljeförorenade områden.

Det är svårt att bedöma hur propositionen inverkar på de ersättningar som betalas ur oljeskyddsfonden, men om programmet för sanering av gamla bensinstationer genomförs så som planerat, ökar detta de ersättningar som årligen betalas ur fonden med 5-10 miljoner mark under en tio års period.

3.2. Miljöeffekter

Propositionen syftar till att främja miljövärden genom att man tryggar finansieringen av att oljeförorenade områden åter sätts i stånd i fall där saneringen på grund av oklara ansvarsförhållanden eller av skälighetsskäl annars kunde bli ogjord.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid miljöministeriet. Ett utlåtande har inhämtats av direktionen för oljeskyddsfonden, där alla i detta sammanhang viktiga myndigheter och andra instanser är representerade.

5. Närmare bestämmelser

Enligt 12 § lagen om oljeskyddsfonden kan närmare bestämmelser om lagens verkställande ges genom förordning. I anslutning till verkställandet av den föreslagna lagen är avsikten att ändra förordningen om oljeskyddsfonden (828/1985) så, att ändringen träder i kraft samtidigt som lagen. Genom förordning bestäms närmare om förfaran-

det vid ansökan om ersättning för kostnader som orsakas av sanering av oljeförorenade markområden, t. ex. om de uppgifter som skall ingå i ersättningsansökan, utlåtandena och förhandsbeslutet om ersättningen samt om vem som skall beviljas ersättningen enligt den föreslagna 5 a § lagen om oljeskydds-fonden. I förordningen skall också tas in ett stadgande om de villkor som hör till beslutet om ersättning och om förfarandet vid brott mot dem.

6. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den antagits och blivit stadfäst. Lagen skall också tillämpas på förening av markgrunden som skett innan den trädde i kraft, och de äldsta fallen kan ha tagit sin början redan innan lagen om oljeskyddsfonden trädde i kraft den 1 januari 1975. Även kostnaderna för saneringen av dessa områden kan betalas ur oljeskyddsfonden, eftersom tillämpningen av lagen om oljeskyddsfonden inte har inskränkts till att enbart gälla oljeskador som inträffat efter att den trädde i kraft.

Lagens 5 a § avses inte bli tillämpad på ersättning av kostnader för saneringsarbeten som slutförts innan lagen träder i kraft eller som pågår då lagen träder i kraft. Denna inskränkning skall dock inte gälla kostnaderna för undersökning eller planering som be-

hövs i samband med förening och rengöring, även om dessa har uppstått innan lagen trädde i kraft, om det egentliga saneringsarbetet inleds först efter att lagen träder i kraft.

7. Lagstiftningsordning

Efter att omnämmandet av fonder som står utanför statsbudgeten slopades i regeringsformen, skall lagar som gäller inrättandet av nya fonder och väsentliga ändringar i existerande fonders verksamhet stadgas i den ordning 67 § riksdagsordningen föreskriver.

Det är en tolkningsfråga om det med stöd av den nuvarande lagen om oljeskyddsfonden redan vore möjligt att av fondens medel ersätta kostnader för sanering av oljeförorenade områden. Avsikten med propositionen är att förtydliga lagen så, att detta under de förutsättningar om vilka lagen bestämmer alltid vore möjligt. Frågan gäller alltså en utvidgning av oljeskyddsfondens verksamhetsområde, som dock måste anses vara ringa.

Av denna anledning anser regeringen att lagförslaget kan behandlas som en vanlig lag. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas i ärendet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om oljeskyddsfonden

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 24 maj 1974 om oljeskyddsfonden (379/1974) 3 §, sådan den lyder i lag av den 22 december 1989 (1287/1989), samt fogas till lagen en ny 5 a § som följer:

3 §

Uppbördens av oljeskyddsavgiften upphör vid utgången av kalendermånaden efter den under vilken kapitalet i oljeskyddsfonden har stigit till fyrtio miljoner mark. Uppbördens påbörjas på nytt efter utgången av kalendermånaden efter den under vilken fondens kapital har sjunkit under tjugo miljoner mark.

5 a §

Ur oljeskyddsfonden kan ersättning beviljas för kostnader som orsakas eller har orsakats av rengöringen av markområden som förorenats av olja, av att behovet av rengöring utreds samt av att rengöringsarbetet planeras.

Ersättning kan beviljas om det inte kan

utredas vem som har orsakat föroreningen eller om han inte anträffas, eller om han inte kan svara för kostnaderna för rengöringen, och om innehavaren av det förorenade området inte skäligen kan förpliktas att rengöra området.

En förutsättning för att ersättningen skall beviljas är att en tillräckligt detaljerad plan för det område som skall rengöras, behovet av en rengöring och betydelsen av denna ur miljövärdssynvinkel samt över kostnaderna för rengöringen företes för oljeskyddsfon-

dens direktion. Dessutom krävs det att ett i avfallslagen (1072/1993) avsett avfallstillstånd skaffas för rengöring av det förorenade området eller att ett beslut om rengöring i övrigt fattas i enlighet med avfallslagen.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Lagens 5 a § tillämpas inte på sådana rengöringsarbeten i förorenade markområden som slutförts innan lagen träder i kraft eller som pågår då lagen träder i kraft.

Helsingfors den 31 januari 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Miljöminister *Pekka Haavisto*

Lag

om ändring av lagen om oljeskyddsfonden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 24 maj 1974 om oljeskyddsfonden (379/1974) 3 §, sådan den lyder i lag av den 22 december 1989 (1287/1989), samt fogas till lagen en ny 5 a § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Uppböörden av oljeskyddsavgiften upphör vid utgången av kalendermånaden efter den under vilken kapitalet i oljeskyddsfonden har stigit till tjugo miljoner mark. Uppböörden påbörjas på nytt efter utgången av kalendermånaden efter den under vilken fondens kapital har sjunkit under tio miljoner mark.

Föreslagen lydelse

3 §

Uppböörden av oljeskyddsavgiften upphör vid utgången av kalendermånaden efter den under vilken kapitalet i oljeskyddsfonden har stigit till *fyrtio* miljoner mark. Uppböörden påbörjas på nytt efter utgången av kalendermånaden efter den under vilken fondens kapital har sjunkit under *tjugo* miljoner mark.

5 a §

Ur oljeskyddsfonden kan ersättning beviljas för kostnader som orsakas eller har orsakats av rengöringen av markområden som förorenats av olja, av att behovet av rengöring utreds samt av att rengöringsarbetet planeras.

Ersättning kan beviljas om det inte kan utredas vem som har orsakat föroreningen eller om han inte anträffas, eller om han inte kan svara för kostnaderna för rengöringen, och om innehavaren av det förorenade området inte skäligen kan förpliktas att rengöra området.

En förutsättning för att ersättningen skall beviljas är att en tillräckligt detaljerad plan för det område som skall rengöras, behovet av en rengöring och betydelsen av denna ur miljövårdssynvinkel samt över kostnaderna för rengöringen företes för oljeskyddsfondens direktion. Dessutom krävs det att i avfallslagen (1072/1993) avsett avfallstillstånd skaffas för rengöring av det förorenade området eller att ett beslut om rengöring i övrigt fattas i enlighet med avfallslagen.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Lagens 5 a § tillämpas inte på sådana rengöringsarbeten i förorenade markområden som slutförts innan lagen träder i kraft eller som pågår då lagen träder i kraft.